

SOBRE LA INTEGRACIÓ DE L'ISLAM A CATALUNYA

ÀLEX SEGLERS

La nostra societat s'enfronta, entre d'altres, a tres nous reptes impensables fa tan sols unes dècades: la genotecnologia o investigació genètica, l'economia en xarxa virtual de l'Internet i, sobretot, la integració de la immigració. És indubtable que un dels contingents més importants d'immigrants professen la religió islàmica, i això va donar lloc, fa uns anys, al que aleshores (i encara avui, després dels atemptats de l'11 de setembre) s'anomena la teoria del "xoc de civilitzacions". Una espècie de guerra no necessàriament militar, sinó més aviat demogràfica i de valors antitètics entre l'Occident cristià versus l'Islam.

A Catalunya els ecos de la situació internacional també ens afecten. Si som un oasi en alguns àmbits, com per exemple el polític, no restem aliens al tema que ens ocupa i preocupa: la integració dels immigrants i, en concret, dels immigrants musulmans. Les dades sociològiques d'aquesta nova presència són importants: un terç del total d'immigrants professen l'islam; el 35% dels magrebins de tot l'Estat espanyol decideixen fer-se sedentaris a Catalunya: més de 100 oratoris, prop d'unes 150 associacions culturals i religioses islàmiques, i més de 70 carnisseries *Halal* mostren amb xifres molt aproximades l'abast quantitatiu de la comunitarització d'aquesta minoria estable i permanent, que va reagrupant-se també a nivell familiar.

Aleshores sorgeixen els dubtes més freqüents. Com integrar l'islam? Quins són els seus drets, deures i límits? Es pot ser català i musulmà?

Catalunya, "serà cristiana o no serà"?... Si ara es parla de tot això és perquè en aquests moments la immigració musulmana planteja, per primera vegada, reivindicacions clares que afecten les competències del govern de la Generalitat i dels ajuntaments. La polèmica per la mesquita de Premià de Mar n'és un bon exemple, i la recollida de signatures en contra de la seva construcció demostra que, socialment, cal aprofundir en la normalització religiosa.

CARACTERÍSTIQUES DEL MODEL ESPANYOL DE POLÍTICA RELIGIOSA

Abans de respondre totes aquestes preguntes cal esmentar, ni que sigui breument, els principals atzucacs "estructurals" que són fruit del model espanyol de política religiosa, que presenta les característiques següents.

En primer lloc, aboca a un sistema restrictiu de llibertat religiosa comunitària o col·lectiva. El Registre d'Entitats Religioses (RER) del ministeri de Justícia pot denegar —i de fet denega— l'estatus de confessió a les comunitats islàmiques que volen ser reconegudes oficialment com a confessions. Els requisits que han de complir-se legalment són: el domicili, la denominació, l'acreditació dels fins religiosos, el respecte als límits de la llibertat religiosa i el tipus d'organització interna de la confessió. D'aquests requisits, el més problemàtic és el dels fins religiosos, ja que recent-

ment el RER va denegar la inscripció de l'Església d'Unificació de Moon, arguint que aquesta entitat no posseïa autèntiques finalitats religioses. Però el Tribunal Constitucional va revocar aquesta decisió administrativa, i va autoritzar la inscripció de l'esmentada Església, que en altres països ha estat perseguida per ser considerada una secta. A les comunitats islàmiques la denegació, en no poder-se fer a través del requisit dels “fins religiosos” —car és evident que l'islam és una religió històrica— es fa via altres requisits. Per exemple, es denega l'accés a l'estatus de confessió religiosa en base a la manca d'un domicili concret, o perquè la denominació s'assembla a la d'altres comunitats islàmiques, etc. El resultat és que coexisteixen dos tipus de col·lectius musulmans: els reconeguts oficialment i els que no ho estan, que gaudeixen de menys drets.

En segon lloc, és un sistema piramidal. L'Església Catòlica va regular el seu estatus a través d'uns tractats internacionals signats el 1979, que substituïen l'antic Concordat del règim anterior. I, després, la resta de confessions (protestants, jueves i musulmanes) ho feren mitjançant tres lleis del Congrés de Diputats, elaborades el 1992. Cal dir, però, que els acords amb la Santa Seu no vulneren la igualtat religiosa respecte de les minories, ja que la presència de l'Església Catòlica és socialment major. Les tres lleis amb les minories contempen una sèrie de drets; el problema és que no s'han desenvolupat, sobretot pel que fa als musulmans: els manca la classe de religió a les escoles, el professorat que haurà d'impartir-les, l'edificació sense traves dels seus llocs de culte (mesquites), la seguretat social dels imams, l'assistència religiosa en presons, hospitals, etc. També reclamen finançament a través de l'IRPF i el dret d'accés a la televisió pública.

Finalment, i en tercer lloc, el model estatal és molt centralista. Primer, perquè obvia la participació de les comunitats autònomes en el disseny de la política religiosa. Ni es preveuen mecanismes de participació en les comissions mixtes

Estat-Confessions, ni tampoc presència en la comissió assessora de Llibertat Religiosa, organisme dependent de la direcció general d'Afers Religiosos. I, segon, perquè la peça legislativa bàsica que estableix els drets religiosos dels ciutadans espanyols (la Llei Orgànica 7/1980, de Llibertat Religiosa) es va elaborar fa vint-i-dos anys, o sigui que és preautonòmica. L'Estat es va reservar així la facultat de pactar amb les confessions en exclusiva, menystenint les futures competències de les autonomies que s'anaven creant.

El resultat és abassegador: tota la normativa fonamental que regula els aspectes religiosos rau en mans de l'Estat. Però la paradoxa és que, més de vint anys després, qui té les competències per desenvolupar-la no és l'Estat central, sinó les comunitats autònomes i els ajuntaments (reserva de parcel·les religioses en els cementiris municipals i espais per a establir llocs de culte, per exemple mesquites).

CATALANISME POLÍTIC I FET RELIGIÓS

Davant aquesta situació, destacats polítics han començat a posar fil a l'agulla. Cal mencionar la moció 115/VI del Parlament de Catalunya, sobre “la política envers les confessions religioses”, promoguda pel diputat d'ERC, Josep Huguet i Biosca, i negociada amb la secretaria d'Afers Religiosos de la Generalitat, el responsable de la qual és Ignasi Garcia i Clavel, experimentat polític. La moció incidia en tres eixos: el respecte als drets de llibertat religiosa, un pacte per la laïcitat i l'increment de l'autogovern en matèria de política religiosa.

També Josep A. Duran i Lleida, amb motiu de la presentació a la Fundació INEHC del llibre *Derecho y Religión en Europa Occidental*, dels catedràtics Iván C. Ibán i Silvio Ferrari, va proposar fa uns quants mesos una acció política valenta en aquest nou àmbit de l'autogovern, que ens permetés “córrer el risc de la llibertat reli-

giosa”. Una llibertat i un risc necessari per tal d’assolir la integració de les minories, amb els seus drets i deures.

En termes generals, considero molt positiu que el catalanisme polític —de tradició confessional o laica— assumeixi el tractament polític del fet religiós. CiU per la seva trajectòria propera a les arrels cristianes; i ERC per la seva defensa i evolució madura que, actualment, fa de la laïcitat. Ara caldria que l’altre gran partit del catalanisme, el PSC, s’hi afegís sense complexos, perquè els temps estan canviant i, en aquest i altres temes, cal un profund consens en el nostre país. De fet, crec que en el futur ni CiU ni ERC ni PSC podran governar d’esquena a aquesta nova realitat social, siguin quines siguin les aliances postelectorals.

VERS LA INTEGRACIÓ DE LA “CIUTADANIA MUSULMANA”

No cal buscar tres peus al gat: per “ciutadania musulmana” entenc aquelles persones —nascudes aquí o no— la religió de les quals és l’islam. I penso que aquest és un bon punt de partida per començar a copsar els termes de la seva integració. Una integració que passa per la vivificació pacífica dels drets de llibertat religiosa, en un marc de respecte a la laïcitat (com a garantia de pluralisme religiós i ideològic) i als límits propis de qualsevol llibertat (manteniment de l’ordre públic i respecte dels drets dels altres).

Això no obstant, les característiques estructurals del model estatal dificulten una acció política pròpia i adequada al fet religiós català, més divers que el de la resta de l’Estat. Per això cal aprofundir en els objectius de la moció esmentada més amunt. La integració ja no és únicament ocupació i habitatge. També es requereix una integració cultural i religiosa, és a dir, una política capaç d’articular la convivència plural de la societat catalana, donant cabuda, d’una manera estable i moralment defensable, al patrimoni multi-

cultural dels ciutadans, a partir de la igualtat de gènere i la prohibició de pràctiques contràries als drets humans, com serien la clitoridectomia, la negació de l’apostasia o el repudi *talaq*.

En el fons, no és l’islam allò que s’ha d’integrar, sinó la ciutadania que professa l’islam. Ciutadania que té drets, deures i la possibilitat ètica d’oferir una específica contribució al bé comú del conjunt de la societat. En el moment que superem clixés, estereotips i una mirada sovint “fenotípica” envers aquest col·lectiu, estarem en condicions d’aprofundir millor en l’objectiu de la integració social i la normalització religiosa.

ÀLEX SEGLERS GÓMEZ-QUINTERO (Manresa, 1970) és professor de Dret Eclesiàstic a ESADE (URL). Ha publicat estudis monogràfics de la seva especialitat, nombrosos articles d’opinió i els llibres *Autogovern i fet religiós* (2000) i *La immigració a Catalunya explicada als joves* (2001). Actualment prepara un assaig sobre la integració de l’islam a Catalunya, del qual avança algunes idees en aquest article.